

LANDSKAPSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING

Landskapslag om en rådgivande folkomröstning angående frågan om Åland skall ansluta sig till Europeiska unionen

1993-94

nr 44

FÖRSLAG

Avsikten med framställningen är att möjliggöra att en rådgivande folkomröstning hålls innan lagtinget fattar beslut i frågan om Åland skall ansluta sig till Europeiska unionen.

Den som fyllt 18 år och har åländsk hembygdsrätt föreslås ha rätt att delta i folkomröstningen.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that this is crucial for ensuring the integrity of the financial data and for facilitating audits.

2. The second part of the document outlines the various methods used to collect and analyze data. It includes a detailed description of the sampling techniques employed and the statistical tests used to evaluate the results.

3. The third part of the document provides a comprehensive overview of the findings of the study. It discusses the implications of the results and offers recommendations for future research and practice.

4. The fourth part of the document contains a list of references to the sources used in the study. This includes books, articles, and other publications that have provided valuable insights into the subject matter.

5. The fifth part of the document is a conclusion that summarizes the key points of the study and reiterates the importance of the findings. It also expresses the author's appreciation for the support and assistance provided by the research team.

6. The sixth part of the document is an appendix that contains additional information related to the study. This includes a list of the data sources used, a copy of the questionnaire, and other relevant documents.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Parlamentsbeslut om medlemskap i Europeiska unionen

1.1. Hela Finland

Efter att förhandlingarna om Finlands medlemskap i Europeiska unionen (EU) avslutats skall riksdagen besluta om Finland skall godkänna det medlemsavtal som förhandlats fram och ansluta sig till unionen. Beslutet skall fattas i den ordning som stadgas för ändring av grundlag.

1.2. Åland

Enligt det fördrag som reglerar Finlands anslutning till EU skall fördraget inte tillämpas beträffande Åland. Detta innebär att Åland står helt utanför unionen. Inom de områden riket enligt självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet, blir dock även den rikslagstiftning som uatrbetats eller anpassats i enlighet med EG-direktiv tillämplig i landskapet.

Enligt anslutningsfördraget kan Finland vid ratifikationen av fördraget meddela att fördraget skall tillämpas på Åland i enlighet med de bestämmelser om Ålands speciella status som tagits in ett särskilt protokoll till fördraget.

Eftersom fördraget om Finlands anslutning till EU innebär en avvikelse från självstyrelselagens bestämmelser såvida fördraget skall tillämpas även på Åland, blir avtalet enligt 59 § 1 mom. självstyrelselagen gällande i landskapet endast om beslut om detta fattas av riksdagen i grundlagsenlig ordning och av lagtinget med kvalificerad majoritet. Detta innebär i praktiken att beslutet om Ålands "anslutning" till EU fattas av lagtinget i form av ett beslut om bifall skall ges till den lag, stiftad i grundlagsenlig ordning, om ikraftträdande av fördraget om Finlands anslutning till EU.

Om riksdagen beslutar att Finland skall stå utanför unionen kan Åland inte besluta om ett medlemskap som skulle omfatta bara landskapet.

2. Folkomröstning om medlemskap i Europeiska unionen

2.1. Allmänt

Ett utmärkande drag i den europeiska integrationsprocessen har varit att de flesta beslut om medlemskap fattats genom eller efter en folkomröstning. Hittills har 14 nationella folkomröstningar hållits. I 11 av dessa har resultatet varit positivt till

integrationen¹.

Folkomröstningar är en form av direkt demokrati som beroende på om de är beslutande eller rådgivande ersätter respektive kompletterar den representativa demokratin. Folkomröstningarna kan indelas i obligatoriska och fakultativa beroende på om de anordnas med anledning av ett uttryckligt stadgande i författningen eller ett särskilt frivilligt beslut.

Folkomröstningar motiveras vanligen med att de ger medborgarna en möjlighet att direkt ta ställning till en fråga och att beslut som baserar sig på en folkomröstning därigenom får en stark legitimitet samt att en folkomröstning kan lösa situationer där stor oenighet, såväl mellan som inom partier, råder i parlamentet.

De starkaste argumenten mot folkomröstningar är att frågeställningarna ofta är så komplexa att det är svårt för den enskilda medborgaren utan specialkunskaper på området att ta ställning till dem, att resultatet av en folkomröstning kan vara missvisande om röstningsdeltagandet varit mycket lågt samt att en folkomröstning kan leda till en konflikt om omröstningsresultatet visar att folket inte stöder regeringens linje trots att regeringen åtnjuter parlamentets förtroende.

2.2. Riksomfattande folkomröstning

Innan riksdagen beslutar om Finland skall godkänna de villkor som förhandlats fram för Finlands medlemskap i EU, skall en rådgivande folkomröstning hållas i Finland.

En proposition om detta har ännu inte lagts fram för riksdagen. Enligt det förslag till proposition över vilket landskapets yttrande inbegärts skulle de röstande i folkomröstningen svara JA eller NEJ på frågan om Finland bör ansluta sig till EU i enlighet med det förhandlingsresultat som uppnåtts. Folkomröstningen skall inte vara bindande utan endast rådgivande för riksdagen.

I folkomröstningen skall den ha rätt att delta som enligt riksdagsordningen är valberättigad i riksdagsval, det vill säga alla finska medborgare som senast den 31 december föregående år fyllt 18 år.

Röstberättigade finska medborgare på Åland har rätt att delta i en riksomfattande folkomröstningen och då ta ställning till om Finland skall ansluta sig till EU på de villkor som förhandlats fram. Bland dessa villkor finns även de bestämmelser som rör landskapet Ålands eventuella särställning i EU. Den fråga landskapets invånare tar ställning till vid en riksomfattande folkomröstningen är dock endast om Finland skall gå med i unionen på de villkor som förhandlats fram.

Folkomröstningen regleras i regeringsformen samt i lagen om förfarande vid

¹ Negativt resultat i Norge, 1972 samt Danmark och Schweiz, 1992

rådgivande folkomröstningar (FFS 571/87) och den föreslagna lagen om en rådgivande folkomröstning angående frågan om Finlands anslutning till Europeiska unionen.

2.3. Åland

2.3.1. Lagstiftningsbehörighet

Den fråga lagtinget skall ta ställning till och som en lokal åländsk folkomröstning skulle gälla är om Åland skall bifalla beslutet om ett finländskt medlemskap i EU så att avtalet med stöd av 59 § 1 mom. självstyrelselagen skall bli gällande även i landskapet, dvs. om Åland skall ansluta sig till EU.

Möjligheten att ordna folkomröstningar nämns inte uttryckligen i 18 § självstyrelselagen i vilken landskapets behörighetsområden anges. Enligt 18 § 27 p. självstyrelselagen har landskapet dock lagstiftningsbehörighet i fråga om "...övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i denna lag skall hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet". Landskapsstyrelsen anser att folkomröstningen måste anses vara en sådan angelägenhet som avses i 18 § 27 punkten eftersom folkomröstningen berör landskapets lagstiftningsområden och anser således att landskapet har rätt att lagstifta om en rådgivande folkomröstning om medlemskapet i EU.

Tekniskt sett är de bestämmelser som reglerar en folkomröstning mycket lika de bestämmelser som reglerar val. Landskapet är enligt 18 § 1 punkten är behörigt att lagstifta om "...lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter;...". Även av denna orsak anser landskapsstyrelsen att landskapet är behörigt att lagstifta om en rådgivande folkomröstning om frågor som rör landskapets behörighet.

Folkomröstningen handhas till stora delar av kommunala organ. Landskapet är enligt 18 § 4 p. självstyrelselagen behörigt att påföra kommunerna dessa uppgifter eftersom landskapet är behörigt att lagstifta om kommunala angelägenheter.

2.3.2. Lagstiftningsordning

Åland tillämpar ett system med representativ demokrati som grundar sig på bestämmelserna i självstyrelselagen. Det innebär att Ålands befolkning utser ett lagting som representerar landskapets befolkning och innehar den lagstiftande makten i frågor som rör självstyrelsen. En beslutande folkomröstning, som åsidosätter det folkvalda parlamentets beslutanderätt, står således i strid med självstyrelselagen och kan därför inte anordnas i landskapet utan beslut av riksdagen i den ordning som gäller för ändrande av grundlag och av lagtinget med kvalificerad majoritet. Något hinder för att

i vanlig lagstiftningsordning besluta om anordnande av en rådgivande folkomröstning som ett komplement till den representativa demokratin utgör självstyrelselagens bestämmelser dock inte.

En rådgivande folkomröstning är inte rättsligt bindande men ett röstningsresultat med en tydlig majoritet för det ena alternativet binder ändå i praktiken väsentligen parlamentet. Den begränsande verkan en folkomröstning kan ha på lagtingets handlingsmöjligheter gör att beslut om att anordna en rådgivande folkomröstning måste fattas av lagtinget i form av landskapslag och inte av landskapsstyrelsen.

I samband med folkomröstningen påförs kommunerna nya uppgifter, vilket enligt 4 § kommunallagen måste ske genom lag.

3. Landskapsstyrelsens förslag

3.1. Allmänt

Landskapsstyrelsens avsikt med denna framställning är att en separat rådgivande folkomröstning skall kunna hållas angående frågan om Åland skall ansluta sig till Europeiska unionen. Folkomröstningen bör äga rum efter att den riksomfattande folkomröstningen om ett finländskt medlemskap samt folkomröstningen angående Sveriges anslutning till EU hållits. Eftersom tidpunkten för folkomröstningen inte är möjlig att fastställa i detta skede, bland annat eftersom tidpunkten för den riksomfattande folkomröstningen ännu inte fastställts, föreslår landskapsstyrelsen att tidpunkten inte fastställs i lag utan att landskapsstyrelsen fastställer tidpunkten genom förordning så fort detta är möjligt.

Om en så klar majoritet i den riksomfattande folkomröstningen röstar nej, att riksdagen med största sannolikhet beslutar att Finland skall stå utanför EU finns det ingen anledning att anordna en åländsk folkomröstning. Om ett sådant omröstningsresultat föreligger kommer landskapsstyrelsen därför att föreslå att landskapslagen om en rådgivande folkomröstning upphävs.

3.2. Rösträtt

Enligt förslaget skulle den som erhållit åländsk hembygdsrätt senast vid den tidpunkt då vallängden vinner laga kraft och som fyllt 18 år senast den 31 december 1993 ha rösträtt i folkomröstningen.

Den åldersmässiga begränsningen motiveras av att detta är den allmänna rösträttsåldern i landskaps- och riksväl.

Kravet på hembygdsrätt motiveras av att beslutet om anslutning till den europeiska unionen är av synnerlig betydelse för det åländska samhället samt av att detta krav även

gäller för val av lagting, vilket skall fatta det slutliga avgörandet i den fråga som är föremål för omröstningen. Även det faktum att flere av de särlösningar för Åland som ingår i medlemsavtalet rör grundläggande självstyrelsepolitiska angelägenheter motiverar en begränsning av rösträtten till personer med hembygdsrätt.

3.3. Frågeställning och svarsalternativ

Frågeställningen i den lokala folkomröstningen är mer komplex än i den riksomfattande folkomröstningen. Detta medför att den fråga de röstande skall besvara måste vara tydligt uttryckt. Av frågan måste framgå att omröstningen gäller landskapets anslutning till EU och att ett eventuellt medlemskap grundar sig på det finländska förhandlingsresultatet.

Landskapsstyrelsen föreslår att frågan skall vara uformad enligt följande: "Bör Finlands avtal om medlemskap i Europeiska unionen bli gällande i landskapet Åland?"

I den riksomfattande folkomröstningen begränsas röstningsalternativen till "JA" eller "NEJ". Något tredje alternativ, tex. "VET EJ", erbjuds alltså inte och blanka röster anses därför som ogiltiga. Landskapsstyrelsen anser att det är mycket viktigt att röstningsresultatet är klart och entydigt och att röstningsalternativen även i den åländska folkomröstningen således begränsas till "JA" och "NEJ".

3.4. Information

Innan folkomröstningen hålls skall landskapsstyrelsen informera de röstberättigade om folkomröstningens betydelse, om det finländska medlemsavtal som förhandlats fram och då särskilt de villkor som berör Åland samt röstningsalternativen. Detta är nödvändigt för att de röstande skall ha en möjlighet att bilda sig en uppfattning om följderna av att Åland omfattas av det finländska medlemsavtalet respektive står utanför unionen. Informationen skall ske så att alla röstningsberättigade har en möjlighet att ta del av den och föreslås i sin helhet vara bekostad av landskapet.

Landskapsstyrelsen föreslår även att 30 000 mark skall reserveras för intressegrupper och enskilda som vill informera om EU-anslutningen inför folkomröstningen.

4. Förslagets organisatoriska verkningar

Landskapsstyrelsen föreslår att organisationen vid föregående landstingsval skall fungera även vid folkomröstningen. De organ som berörs av folkomröstningen är land-

skapsstyrelsen, Posten på Åland, befolkningsregistercentralen, centralnämnden för lagtingsval, ca 40 valnämnder samt 16 kommunala centralnämnder.

Förberedelserna inför folkomröstningen består bland annat av att uppgöra en vallängd, trycka valmaterial och informera de myndigheter som berörs. Landskapsstyrelsen har beräknat att förberedelserna för folkomröstningen måste påbörjas minst 10 veckor innan folkomröstningen.

5. Förslagets ekonomiska verkningar

Vid folkomröstningen skall bestämmelserna om lagtingsval i huvudsak följas. Kostnaderna för folkomröstningen skall dock i sin helhet betalas av landskapet, det vill säga även den andel (50 procent) av valnämndernas utgifter som kommunerna står för vid landskapsvalen.

Enligt de beräkningar Ålands statistik- och utredningsbyrå har gjort utgående från kostnaderna för föregående landstingsval, skulle kostnaderna för folkomröstningen uppgå till ca 300 000 mk.

Kostnaderna framgår ur följande tabell.

Kostnader för en folkomröstning utgående från kostnaderna för senaste lagtingsval

KOSTNADER	LANDSTINGSVALET 1991	FOLKOMRÖSTNING 1994
Landskapets direkta kostnader för val respektive omröstning ¹⁾	190 000 mk	190 000 mk
Landskapets andel av valnämndernas utgifter	(50 %) 33 000 mk	(100 %) 66 000 mk
Anslag för intressegrupper	---	30 000 mk
Korrigerig för prisstegring		14 000 mk
SUMMA	223 000 mk	300 000 mk

¹⁾Kostnaderna för själva val- respektive röstningsförrättningen är lägre vid folkomröstningen på grund av tryckning och annonsering av kandidatlistor samt den kortare tid som behövs för sammanställningen av resultatet eftersom endast två röstningsalternativ föreligger. De högre kostnaderna vid lagtingsvalet motsvaras dock av kostnaderna för den information landskapsstyrelsen är skyldig att tillställa de röstberättigade före folkomröstningen.

DETALJMOTIVERING

2 § *Tillämpning av annan lagstiftning* Utöver vad som bestäms i den föreslagna lagen skall landskapslagen om landstingsval och kommunalval, till den del den reglerar förfarandet vid lagtingsval, tillämpas vid folkomröstningen. Detta innebär att bestämmelserna om vallängder, förberedelser och valförrättning i tillämpliga delar skall följas. Landskapsstyrelsen föreslår dock att förtidsröstning inte skall anordnas vid folkomröstningen. Rösträkningen vid folkomröstningen sker så att valnämnderna gör en inledande rösträkning medan centralnämnden för lagtingsval fungerar som central rösträkningsmyndighet.

Eftersom tidpunkten för folkomröstningen inte kan fastställas i lagen föreslås att landskapsstyrelsen, efter att tidpunkten för själva omröstningen fastställts, fastställer tidpunkterna för de åtgärder som skall vidtas före folkomröstningen. Dessa åtgärder omfattar bland annat uppgörande, granskning och kontroll av basförteckningen, handläggningen av eventuella yrkanden på rättelse av vallängden och vissa kungörelser som skall utfärdas av valmyndigheterna.

5 § *Röstsedel* Röstsedlarna föreslås i huvudsak vara likadana som i lagtingsvalet dock så att frågan och svarsalternativen med tillhörande cirklar trycks istället för den cirkel som finns på valsedlarna. Utformningen föreslås så långt som möjligt följa utformningen av röstsedlarna vid den riksomfattande folkomröstningen för att underlätta röstningsförfarandet för de röstningsberättigade.

10 § *Röstsedels ogiltighet* Eftersom röstsedelns utformning i viss mån skiljer sig från valsedlarnas föreslås att bestämmelserna om ogiltighet kompletteras. Kompletteringen följer i huvudsak bestämmelserna vid den riksomfattande folkomröstningen för att valfunktionärernas arbete skall underlättas.

Blanka röster föreslås vara ogiltiga.

Landskapsstyrelsen föreslår att lagtinget antar följande lag.

LANDSKAPSLAG

om en rådgivande folkomröstning angående frågan om Finlands avtal om medlemskap i Europeiska unionen skall bli gällande i landskapet Åland

I enlighet med lagtingets beslut stadgas:

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

En rådgivande folkomröstning skall anordnas angående frågan om Finlands avtal om medlemskap i Europeiska unionen skall bli gällande i landskapet Åland.

Vid folkomröstningen skall bestämmelserna i denna lag tillämpas.

2 §

Tillämpning av annan lagstiftning

Utöver vad som bestäms i denna lag skall bestämmelserna om lagtingsval i landskapslagen om landstingsval och kommunalval (39/70), nedan vallagen, i tillämpliga delar iakttas vid folkomröstningen. Bestämmelserna om förtidsröstning skall inte tillämpas vid folkomröstningen.

Landskapsstyrelsen fastställer tidpunkten för de åtgärder som i enlighet med vallagen skall vidtas före folkomröstningen.

2 kap. Förberedande åtgärder

3 §

Tidpunkt

Landskapsstyrelsen fastställer tidpunkten för folkomröstningen så att denna infaller på en söndag.

Landskapsstyrelsen skall underrätta centralnämnden för lagtingsval om tidpunkten för folkomröstningen. Centralnämnden för lagtingsval skall därefter kungöra tidpunkten i enlighet med 37 § vallagen.

4 §

Basförteckning och röstkort

Basförteckning och röstkort skall tillställas de kommunala centralnämnderna senast 51 dagar före folkomröstningen.

5 §

Röstsedel

Vid folkomröstningen används en vit röstsedel med standardformatet 140 mm x 210 mm. Av röstsedeln skall klart framgå hur den viks ihop och den skall trygga att röstningshemligheten bevaras.

Den fråga som nämns i 8 § skall tryckas på röstsedeln. Under frågan skall orden "JA" och "NEJ" tryckas samt under respektive ord en tom cirkel med en diameter om 20 mm vilken är placerad så att det klart framgår av cirkelns läge till vilket svarsalternativ cirkeln hör. På röstsedeln skall även finnas en anvisning om hur röstningsanteckningen skall göras.

6 §

Information

Landskapsstyrelsen skall skicka ut ett meddelande av vilket framgår folkomröstningens rådgivande funktion, innehållet i det finländska medlemsavtalet samt röstningsalternativen. Meddelandet skall skickas till alla röstningsberättigade.

3 kap. Folkomröstningen

7 §

Röstberättigade

Den som har åländsk hembygdsrätt och som fyllt 18 år senast den 31 december 1993 har rätt att delta i folkomröstningen.

8 §

Frågeställning och svarsalternativ

Vid folkomröstningen skall de röstande besvara följande fråga: "Bör Finlands avtal om medlemskap i Europeiska unionen bli gällande i landskapet Åland?"

De röstande skall besvara frågan med "JA" eller "NEJ".

9 §

Röstningsförfarande

Röstningen sker genom att den röstande antecknar ett kryss i den ena av cirklarna på röstsedeln.

10 §

Röstsedels ogiltighet

Utöver vad i som stadgas i 58 § 1 mom. vallagen är en röstsedel ogiltig om en röstningsanteckning gjorts i båda cirklarna på röstsedeln, om en anteckning inte gjorts

i någondera av cirklarna eller om anteckningen är så oklar att det inte framgår vilket alternativ den röstande stöder.

En anteckning som gjorts på röstsedeln utöver krysset eller i stället för detta och som klargör vilketdera alternativ den röstande stöder medför inte att röstsedeln skall betraktas som ogiltig.

4 kap. Administration

11 §

Kostnader

Samtliga kostnader för folkomröstningen betalas ur landskapets medel.

12 §

Röstningsmyndigheter

Valmyndigheterna vid det landstingsval som anordnades år 1991 är röstningsmyndigheter vid folkomröstningen.

13 §

Röstningsområden

Den indelningen i röstningsområden som gjordes vid det landstingsval som anordnades år 1991 skall följas vid folkomröstningen.

14 §

Resultatet av folkomröstningen

Centralnämnden för lagtingsval fastställer resultatet av folkomröstningen vid ett sammanträde som börjar kl. 18.00 den tredje dagen efter röstningsdagen och kungör röstningsresultatet. Centralnämndens beslut får inte överklagas genom besvär.

5 kap. Särskilda bestämmelser

15 §

Yrkande på rättelse

Yrkande på rättelse i enlighet med 12 § 3 mom. vallagen skall göras inom 30 dagar efter den dag då registerbyrån skall tillställa de kommunala centralnämnderna basförteckning och röstkort.

Yrkande på rättelse i enlighet med 12 § 4 mom. vallagen skall göras inom 24 dagar efter den dag då registerbyrån skall tillställa de kommunala centralnämnderna basförteckning och röstkort.

Förklaring i enlighet med 13 § 1 mom. vallagen skall avges inom 32 dagar efter

den dag då registerbyrån skall tillställa de kommunala centralnämnderna basförteckning och röstkort.

16 §

Bestämmelser om verkställighet och tillämpning

Landskapsstyrelsen utfärdar närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag.

17 §

Ikraftträdelse

Denna lag träder i kraft den 1994.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Mariehamn den 24 maj 1994

L a n t r å d

Ragnar Erlandsson

Lagberedningssekreterare

Lotta Wickström-Johansson

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

(/

(

(/

)